

**R. P. Ferdinandi De Castro Palao, Legionensis Soc. Iesv,
Sacrae Theologiae Professoris, Et sanctae Inquisitionis
Qualificatoris & Consultoris; Operis Moralis, De Virtutibus,
Et Vitiis Contrariis, In ...**

De Iustitia Et Iure, Continens Tractatus De Prudentia, Fortitudine, &
temperantia, de Ieiunio, & Iustitia generaliter sumpta, de Iustitia
commutativa, nempe de Pactis, & Contractibus in genere, de Promissione,
& Donatione liberali, de Commodato, & Deposito, de Mutuo, & Vjura, de
Emptione, & ...

**Castro Palao, Fernando de
Lugduni, 1669**

§. 1. De his quæ sub præcepto Ecclesiastici ieiunij continentur, & maximè
de abstinentia à carnibus, ouis, & lacticiniis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76677](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76677)

rudini affinis est clementia, quæ concitatum animum cohibet, ne in punitione externa excessum committat, tamen si punitione ita cohibita, via vili difficultas est in externa punitione moderanda. Ob quam causam sæpè manufactudo, & clementia pro eadem virtute usurpantur. Modestia moderationem constituit in externis corporis moribus, cui vicina est parcitas, quæ externarum rerum usum ad corpus pertinentium, ut sunt vestes, ornatus, & similia moderatur. Eutropia modum constituit in ludis, & iocis, ne vitia id quod ad animi relaxationem, & humanum conuictum decet ea usurpes.

Quoad vitia attingit Temperantiæ, virtutibusque ei annexis opposita, latè & optimè agit D. Thom. 2. 2. q. 142. & seqq. Ex illo accipit virtutis Temperantiæ perfectioni opponi suporem, seu insensibilitatem, cum scilicet refugis delectationes tactus sumere, ubi, quando, & sicut oportet. Quod vitium vtpote inclinationi naturali aduerlum raro contingit. Vti Philosoph. 2. Ethicor. cap. 7. aduertit. Eritque peccatum mortale, vel veniale pro qualitate obligationis rei delectabilis repudiata. Etenim si debitum coniugale reddere, vel delectationem sustentationis necessariæ sumere recusas, graue peccatum committis, leue autem si solum delectationem sub veniali obligantem respuas. Vt colligitur ex D. Thom. 2. 2. q. 142. art. 1. Caietan. verbo, *Insensibilitas*. Gregor. de Valen. 2. 2. disp. 9. q. 3. pun. 1. initio. Lessio. lib. 4. cap. 1. dub. 3. n. 12.

Per excessum autem Temperantiæ opponitur intemperantia, cum delectationes gustus, & tactus in cibo, potu, & venere sumis, vel experis quas non expedit; vel plusquam expedit, aut quando non expedit, eritque peccatum mortale, vel veniale iuxta materiam grauitatem, vel leuitatem. Continet autem hæc intemperantia diuersas vitiorum species (sicut Temperantia continet diuersas virtutes) nempe Gulam, Ebrietatem, & Luxuriam. Gula opponitur Temperantiæ in cibo, quæ dicitur abstinentia; ebrietatis sobrietas, quæ est Temperantia in potu; luxuria castitas, seu pudicitia, quæ est Temperantia in venere. Quæ vitia teste Aristot. 3. Ethicor. cap. 12. nimis probrosa sunt & infamia: Est enim brutorum proprium ad cibum, potum & venere solo appetitu absque ratione ducere moueri. Continentiæ verò opponitur incontinentia, cum voluntas passione sensitiui appetitus maxime concupiscibilis excitata deficit à firmitate, quam iuxta rectam rationem habere debet. Est peccatum mortale, vel veniale pro ratione obiecti à cuius firmitate deflectis. Vti aduertit Caietan. verbo, *Incontinentia*. Humilitati superbia aduersatur, quæ consistit in appetitu honoris, & excellentie indebitæ, estque vitium capitale, quia plurimum peccatorum causa est, & origo. Estque ex se peccatum mortale, tamen aliquando veniale fit. Vt bene expendit Valon. disp. 9. q. 3. punct. 1. post med. Eadem humilitati per defectum aduersatur deiectionis animi, seu pusillanimitas, cum nulla ratione ductus viliora, & abiectiora appetis, quam quæ tuum gradum, statum, & conditionem decet. Quod vitium est per se veniale fit, potest esse mortale, si ob eius causam alicuius grauis præcepti obseruationem omittas. Studiositati aduersa est curiositas consistens in appetitu immoderato sciendi, & cognoscendi quæ nec sciri expediunt, nec quando expediunt. nec proxi expediant spectato statu, officio, & conditione personæ: ideoque pulchrè docet D. Thom. q. 167. quadrupliciter in studiositatem peccare potes ex parte rei cognoscenda; si scire velis quæ humanam facultatem moraliter excedunt iuxta illud Ecclesiast. 3. *Altiora te ne quaeris*, & fortiora te ne scrutatus fueris. Quo peccato Magi, & incantatores, vanique obseruatores afficiuntur. Deinde si velis scire vana, & inutilia, & nullo fini honesto deferentia: uti contingit cum schedas legis, secreta proximorum inuestigas. Secundo ex parte finis, si scire cupis, ut superbiam foueas, ut proximos decipias, iniuriamque committas. Tertio si à Demone, cuiusque ministris scientiam expetas. Quarto si contra Dei, Superiorumque voluntatem studiis incumbas, ut contingit, cum ob eorum causam præceptis impositis non satisfacis. Quæ omnia ex se constar graui peccata esse. Manufactudini ita aduersatur, quæ est appetitus vindictæ, quæ non expedit, vel quando non expedit. Estque capitale vitium, quia ex co rixa, indignatio, clamor, contumelia, blasphemia, peritium, aliæque familia nascuntur. Vt tradit D. Gregor. lib. 31. moral. cap. 7. Item clementiæ opponitur crudelitas, & fauitia quæ modum punitionis excedit. Si autem excessus ita crudelis sit, ut indicet, & declaret te in eo delectari, non solum crudelis, sed ferus, & ferus nominaris, quia ferum est proprium ex aliena vastatione delectationem sumere. Sicuti norauit D. Thom. 2. 2. q. 159. art. 1. & 2. Quod vitium constat de se mortale esse. Modestie per excessum aduersatur immodestia consistens in immoderato usu sensuum & potentiarum, & rerum omnium quæ ad corpus pertinent. Per defectum verò modestiæ opponitur negli-

gentia in adhibendo eo potentiarum usu, eoque corporis ornatu, quem tuus status, & personæ dignitas, aliæque circumstantiæ exigebant. Hoc vitium per se veniale est, ex accidenti mortale esse potest. Denique Eutropiæ per excessum opponitur immoderatus ludus, & iocis, cum scilicet ludis, & iocaris plusquam expedit, vel quando non expedit. Quod vitium est ex se veniale fit, si tamen fiat in graue rei, tuorumque damnum, occasioque sit alicuius præcepti grauis violandi, mortale erit. Per defectum verò opponitur Eutropiæ rusticitas, cum scilicet te sic aggressum, & iniucundum ostendis, ut aliis molestus sis, eorum recreationem honestam impediens, aut illi non cooperans aliquid agendo, vel dicendo, cum id spectatis omnibus circumstantiis maxime expedit. De quo vitio agit pulchrè Philosoph. lib. 2. Ethicor. cap. 7. & lib. 4. cap. 8. & D. Thom. 2. 2. q. 168. art. 4.

PUNCTUM II.

De Abstinentia Virtute.

Explicatâ naturâ Temperantiæ in genere oportet, ut eius partes sigillatim explicemus, & vitia illius opposita declarem. Partes igitur Temperantiæ diximus esse Abstinentiam, sobrietatem, castitatem, & pudicitiam, quibus opponuntur gula, ebrietas, & luxuria.

Abstinentia à cibi immoderato usu, est propriè Temperantiæ; quod ieiunium, lege naturæ seruandum est. Nunciam enim licet immoderare cibo vti: de qua Abstinentia, Punct. præcedenti diximus. Alia autem est Abstinentia à cibo, quæ naturæ ieiunium vocatur, cum quis ab omni cibo, & potu abstinat, quæque pro sumptione Eucharistiæ diximus requisita esse. Tandem est Abstinentia à cibo ex præcepto Ecclesiæ præscripta, quæ ieiunium Ecclesiasticum nuncupatur, de qua in præsentem agendum est.

§. I.

De his quæ sub præcepto Ecclesiastici ieiunij continentur, & maxime de Abstinentia à carnibus, ouis, & lacticiis.

1. Ieiunium lege Ecclesiastica indici potest.
2. Tria sub lege ieiunij continentur.
3. Abstinentia à carnibus est præcipua ieiunij materia.
4. Qualiter Abstinentia ab ouis, & lacticiis sit materia ieiunij?
5. Sit hæc Abstinentia sub graui præcepto indita? Negat Fagund.
6. Contrarium longè probabilius est.
7. Opposita argumenta disiuuntur.
8. Non est licitum diebus ieiunij esu Lardi porcini, Anserumque pinguedinis.

Ecclesiasticum Ieiunium appellamus Abstinentiam à cibo diuturniorem eâ, quam communis Temperantiæ præscribit norma, itidemque ab aliquibus cibis delicatioribus. Possit autem Ecclesiam hoc præcepto suos fideles obstringere veritas Catholica docet, quam pluribus exornat Gregor. de Valen. disp. 9. quæst. 2. punct. 1. & 2. Etenim ieiunium carnem domat, mentem eleuat, virtutem confirmat, ac proinde honestissimum est, & ab Ecclesia merito præcipiendum.

Igitur in præcepto ieiunij Tria continentur. Primum à Abstinentia à carnibus, aliisque cibis. Secundum, Abstinentia ab altera refectione. Tertium, tempus refectionis determinatum. Sicuti tradit ex omnium sententia Syluest. verbo, *Ieiunium num. 9.* Caietan. ibi. Anor. 1. 1. lib. 7. cap. 8. quæst. 3. Bellarmin. de bonis operib. in partic. lib. 2. cap. 1. Gregor. de Valen. 2. 3. disp. 9. quæst. 2. pun. 1. circa medium. Lessio lib. 4. cap. 2. dub. 2. num. 8. Layman. lib. 4. tract. 8. cap. 1. n. 2. Fagund. lib. 4. de quinque Eccles. præcept. cap. 2. num. 1. & seqq.

Quoad primum attingit communis est Ecclesiæ sensus; nemine refragante abstinentiam à carnibus, esse præcipuam ieiunij materiam, neque vllibi, esse consuetudinem contrariam.

Huic abstinentiæ addidit Gregor. I. relatus in cap. denique dist. 4. abstinentiam ab ouis, & lacticiis. Par (inquit) est ut quibus diebus à carne animalium abstinemus, ab omni quoque qua sementinam carnis trahunt originem ieiunemus, lacte videlicet, caseo, & ouis. Hæc ab ouis, & lacticiis abstinentia pluribus in locis maxime extra quadragesimam consuetudine abrogata est, teste D. Thom. 2. 2. q. 147. art. 2. Abbat. in Rub. de obseruat. ieiunij. n. 5. Nauarr. in sum. cap. 2. 1. à num. 3. Gregor. de Valen. disp. 9. q. 2. pun. 3.

circ

tenta illis tribus capitibus videlicet *cap. Scythicus. cap. Quadragesima. & cap. Denique.* Communi vsu approbata non esse. Non enim approbatur est quod à Quinquagesima quadragesimali ieiunium incipiat, sed à Quadragesima, vel quatuor ante retro diebus. Neque item approbata est Dominici quadragesimalibus carnes edere, neque à piscibus delicatioribus abstinere, aut vino vitis ideoque hæc non obseruantes transgressionis reos non arguunt. Non tamen intendit Gratian. negare aliqua quæ in illis capitibus continentur vsu communi approbata esse, siquidem abstinencia à carnibus ab omnibus prouincijs, in diebus ieiunij approbata est; abstinencia verò ab ouis, & lacticijs communiter est approbata, tametsi in aliqua Prouincia, vt in Belgio, vel Portugalia approbata non sit; illa ergo particula (hæc) refertur ad contenta in illis tribus capitibus, vt apertius significat Gratianus in glossa finali dicens quod hæc tria capita supradicta, præstatque hunc sensum, hæc omnia in tribus capitibus superioribus contenta vsu communi approbata non sunt: ad cuius propositionis, vt potest vniuersalis negatiua veritatem sufficit non esse approbaram inceptioem ieiunij quadragesimalis à Quinquagesima, quod erat præcipue in illis tribus capitibus contentum. Ad secundum concedo facile dispensari Pontificem in esu ouorum, & lacticiorum, iecus in esu carnijs non tamen in inferitur seclusa dispensatione, esum ouorum & lacticiorum non esse grauius prohibendum, sicuti ex eo quod in impedimento abinitatis matrimonio superuenientis facilius dispensat Pontifex, quam in prædicto impedimento ante matrimonium contracto, colligi non potest grauem obligationem abstinendi à debiti petitione ex eo non oriri. Dispensat namque Pontifex facilius in esu ouorum, & lacticiorum, quia est materia secundaria, & minus principalis ieiunij, sicuti olim erat piscis, & vini potus. Ad primam confirmationem admittimus esum ouorum, & lacticiorum prohiberi, quia à carne trahunt originem, inde tamen solum fit intra limites peccati mortalis non ita rigidè prohiberi, & puniri, sicut non ita rigidè prohibetur violatio ieiunij per duplicem refectionem, vel per refectionem anticipatam, sicuti per esum carnis: & sicut non ita rigidè punitur violatio excommunicationis in rebus humanis, quam in Diuinis, & in vsu iurisdictionis, quam in vsu Ordinis & violatio interditi ob sepulturam in camereto, quam ob sepulturam in Ecclesia, tametsi omnia hæc sub graui præcepto prohibeantur. Ad secundam confirmationem neganda est sententia; nam est dispensatus in esu carnijs censeatur dispensatus in duplici refectione, abique ieiunij obseruationibus, non inde colligitur dispensatum in esu ouorum in illis esse dispensatum; quia esus carnijs est præcipua, & principalis materia ieiunij secundum omnium sententiam, cui reliquæ obseruationes sunt accessoriae, & contrae principali, mirum non est quod accessoria corruant. Secus verò est in esu ouorum, & lacticiorum, quæ solum secundario, & minus principaliter prohibeantur, ac prout cessante illius prohibitione, non inferitur cessare prohibitionem duplicis refectionis, & anticipatijs prædictis. Sicuti è contra permissa duplici refectione non inferatur permissum esse carnis esum, imò nec ouorum, & lacticiorum. Ad postremam confirmationem fateor occasionem prohibendi oua, & lacticia in diebus ieiunij quadragesimalis esse, quia à carne originem trahunt, eamque rationem æquè in ieiunijs extra Quadragesimam, & in diebus abstinenciae procederet; sed quia prohibitio dicti *cap. Denique* sola ieiunia quadragesimalia respicit, eà de causa ad alia ieiunia, & abstinencia extendi non debet ob identitatem rationis; quia lex prohibitiua, & pœnalis ob rationis identitatem non extenditur ad casum sub legis verbis non comprehensum: vt diximus. *1. p. tract. 3. de legib. disp. 5. pun. 3. §. 4.*

Secunda difficultas est: An illis diebus abstinencia, vel ieiuniorum, quibus ex privilegio, vel consuetudine licitas est ouorum, & lacticiorum esus liceat edere saginæ, seu laridum porcini, anserumque pinguedinem? Affirmat Glossa in *cap. Presbyter. 82. dist. verbo, sagimine, & in cap. Admonere 33. quest. 2. verbo, carnem. Hostiensis in sum. Rub. de obseruat. ieiuniorum. Abbas in cap. consularis de ludicris. Syluest. verb. ieiunium. q. 5. Fagundes lib. 4. de præceptis Ecclesiæ, cap. 3. in fine. & inclinatur Azor. *1. lib. 7. cap. 10. q. ult.* Probari potest argumento adducto à Glossa in *d. cap. admonere*: Nam sagimen permissum, cui permittuntur oua, & lacticia dicti *cap. Presbyter.* Verum supradicta sententia admittenda non est, nisi illis in locis, in quibus ob penuriam olei, consuetudine, vsuque communi fuerit approbata. Vti in Galliciana, Ouetensi, Belgica, & Peruana Prouincia refertur approbata esse. Nam sagimen, seu laridum porcini, anserumque pinguedo, si attendit consideretur, non ex carne trahit originem, sicuti oua, caseum, & lac, sed est ipsa caro pinguis liquefacta. Non igitur ex concessione illorum quæ à carne trahunt originem censeri debet sagimen concessum. Quare Doctores asserentes sagimen concedi,*

cui oua, caseum, & lac conceduntur intelligendi sunt non de sagimine, seu larido porcino, sed de sagimine ex lacte facto, quod butyrum appellatur vulgò *mantaca de gnanado.* Sicuti notat Villalob. in *sum. 1. p. tract. 23. difficult. 8. in fine.*

Superiorem tamen sententiam aduertit Paul. Layman. *lib. 4. sum. tract. 8. cap. 1. n. 4.* Ad triplicem effectum professe. Primò vt facile dispensentur in sagiminis esu cum pauperibus dispensent. Secundò ne diuites illo videntes in cibis condendis peccati mortalis reos iudicent; videtur enim esse leuis materia. Tertio seculos, & ancillas loco butyri sagimen adhibentes ad Domini Imperium, cui non facile possunt contradicere, ab omni culpa excusari.

§. II.

De abstinencia à duplici refectione sub præcepto ieiunij contenta.

1. Præcipitur ne bis comedas.
2. Declaratur supradictum præceptum.
3. Ex sumptione illorum qua non sunt insubstanta corporis refectioni, ieiunium non violatur.
4. Potus interdicitur non est in die ieiunij, sicut si cibo mixtus sit.
5. Refectione in die ieiunij permittitur.
6. Qua qualitas in eà seruanda sit?
7. Qua quantitas?
8. Violatur ieiunium per secundam refectionem, non violatur in tertia.
9. Temperatur ne procedat, cum per ignorantiam, seu inaduerentiam secunda vice comedit. Sed non admittitur.
10. Quid si tentaculum sufficiens sumperis.

Alterum ieiunij requisitum, est non repetita comestio, hoc est vt intra diem naturalem ieiunij, non amplius quam semel corpus cibo reficias. Non enim tibi præcipitur comedere, vt falso quis existimauit, sed casu quo comedas ne amplius quam semel facias. Ideoque hoc præceptum potius negatiuum est, quam positiuum, vt testatur Reginald. *1. p. tract. lib. 4. n. 179. Basil. 1. once. lib. 4. de matr. cap. 8. num. 3. Salas de legib. disp. 9. sect. 1. num. 12. Torrez de iustit. disp. 9. dub. 2. n. 10. Vazq. 1. 2. q. 77. art. 6. n. 21. Angles. q. 9. de ieiunio. difficult. 6. dub. 4. Ioann. Sanch. disp. 34. Selectar. n. 41. Villalobos. tract. 23. difficult. 6. n. 6.* Esse autem de ratione ieiunij non repetitam comestionem, docent communiter Doctores. D. Thom. *2. 2. q. 147. art. 6. Gabriel. dist. 16. q. 3. art. 5. Abulen. in Matr. 6. q. 165. Abbas in Rub. de obseruat. ieiunij. n. 3. Caiet. in sum. verbo. ieiunium. vers. vnica comestio. Belarmin. de Controvers. Christiana. filei. Controvers. 3. lib. 2. c. 2. Petr. Zencelo de 99 Canonis cap. 41. initio. Medina de ieiunio. q. 1. Azor. 1. lib. 7. cap. 9. q. 1. Gregor. de Valen. disp. 9. q. 2. pun. 3. post initium. Lessius. lib. 4. cap. 2. dub. 2. n. 9. Layman. lib. 4. sum. tract. 8. cap. 1. num. 4. Fagundes de 4. Ecclesiæ præcepto cap. 4. n. 1. & alij. Et licet in iure hoc requisitum satis expressum non sit, vt rectè aduertit. Couarru. *lib. 4. Vexariar. cap. 20. n. 11.* Communi tamen vsu, & consuetudine firmatum est: vnica enim comestionis permissio corporis sustentationi expedit, ne natura amplius quam pat est grauetur, plurius verò prohibitio carnis castigatiõni deseruit. In hac autem refectione Ecclesiastico præcepto nulla quantitas designata est, nec fuit conueniens designari, alijs enim plus, alijs minus expedit. Semper tamen naturalis Temperantia regula seruanda est, cuius limites si excedas non præceptum Ecclesiasticum, sed naturale violabis pro materia grauitate. Vt rectè aduertit S. Thom. *2. 2. q. 147. art. 6.**

Hinc inferes, ad violandum ieiunium opus esse comestionem repetitam, quæ corpori humano reficiendo apta sit. Quapropter si sumpta refectione à mensa surgas aliud negotium breuiter expediturus animo tamen reuertendi, & refectionem continuandi, ieiunium non violabis, quia illa refectionis secunda sumptio eadem cum prima est communi hominum estimatione censetur. Sicuti docet Caiet. in sum. verbo ieiunium, §. accidit tamen. Nauarr. c. 21. n. 15. Reginald. *1. p. tract. lib. 4. n. 177. Azor. 1. p. lib. 7. c. 9. q. 2. Gregor. de Valen. 3. disp. 9. q. 2. pun. 3. post princip. Lopez. 2. p. instr. forij. c. 12. fol. 708. Toler. lib. 6. c. 2. n. 5. Filluc. 2. p. tract. 27. c. 2. n. 41. Ioann. Sanch. disp. Select. disp. 52. n. 4. Paul. Layman. lib. 4. de iustit. c. 2. dub. 2. n. 11. Fagundes de 4. Ecclesiæ præcepto. c. 4. n. 3.* Quod Ioann. Sanch. extendit, quàmuis spatium duarum horarum intercesserit: cui fauet Angles in *4. disp. 6. de vnica comestione art. 2. difficult. 1. fol. 433.* dicens coactum surgere à mensa non expleto prandio licitè posse resumere, quàmuis mora notabilis intercesserit; quia ex intentione videtur continua comestio, & moraliter vnica. Sed est nimia extensio, & nullo modo sustinenda, vt potest

apra